

CURTEA SUPREMĂ DE JUSTIȚIE

DECIZIE

20 februarie 2019

mun. Chișinău

Colegiul Penal în următoarea componență:
președinte
judecători

Diaconu Iurie
Catan Liliana
Guzun Ion

examinând admisibilitatea în principiu a recursului ordinar declarat de procurorul în procuratura de circumscripție Bălți, Gavdiuc Valentina, prin care se solicită casarea deciziei Colegiului Penal al Curții de Apel Bălți din 31 octombrie 2018, în cauza penală privind-o pe

SPIRIDON Maria XXXXX, născută la XXXXX,
originară și domiciliată în XXXXX.

Termenul de examinare a cauzei:

Prima instanță: 17.05.2018 – 28.06.2018;

Instanța de apel: 23.07.2018 – 28.11.2018;

Instanța de recurs: 22.01.2019 – 20.02.2019.

Asupra recursului ordinar declarat, în baza actelor din dosar, Colegiul Penal

C O N S T A T Ă:

1. Prin sentința Judecătoriei Soroca din 28 iunie 2018 s-a dispus încetarea procesului penal în privința lui Spiridon M. în baza art. 149 alin. (1) Cod penal, în temeiul art. 109 Cod penal, în legătură cu împăcarea părților.

2. Pentru a pronunța sentința, prima instanță, *in fapt*, a constatat că Spiridon M. este învinuită de aceea că, la 08 martie 2018, în perioada de timp cuprinsă între orele 10:00 - 12:00 acționând contrar prevederilor art. 53 alin. (2) Codului familie, potrivit cărora părinții poartă răspundere prevăzută de legislație pentru neîndeplinirea sau îndeplinirea necorespunzătoare a obligațiilor de îngrijire a copilului, potrivit art. 62 alin. (1) Codului familie, conform căruia părinții nu pot prejudicia sănătatea fizică a copilului, art. 3 din Convenția ONU cu privire drepturile copilului care proclamă principiul interesului superior al copilului, dându-și seama de caracterul prejudiciabil al acțiunilor sale, prevăzând urmările lor, dar considerând în mod ușuratic că ele vor putea fi evitate, nu a ținut cont de faptul că vârsta fragedă a copilului nu-i permite să înțeleagă, că se află în condiții primejdioase pentru viața sa și anume din aceste considerente părintele era obligat să aprecieze pericolul circumstanțelor și să supravegheze copilul în scopul evitării

producerii consecințelor nedorite, a lăsat-o fără supraveghere din partea sa sau din partea altor persoane mature pe fiica minoră, XXXXX a.n. XXXXX, în casa cet. Andoni V. din s. Baxani, r-nul Soroca, împreună cu copiii minori XXXXX a.n. XXXXX și XXXXX, a.n. XXXXX, care fiind lipsiți de supraveghere au provocat un incendiu, după stingerea căruia pompierii au depistat în casă cadavrul carbonizat al minorei XXXXX

Conform raportului de expertiză judiciară nr. 201829C0047 din 29 martie 2018 moartea minorei XXXXX a survenit în rezultatul intoxicației acute cu CO₂. La examinarea cadavrului s-au depistat arsuri termice (carbonizare totală a corpului), acestea au survenit post-mortem și nu se supun calificării medico-legale, leziuni corporale pe fondalul carbonizării nu se determină.

Pe baza stării de fapt expuse supra, organul de urmărire penală a reținut că, *în drept*, faptele inculpatei întrunesc elementele constitutive ale infracțiunii prevăzute de art. 149 alin. (1) Cod penal, adică *lipsirea de viață din imprudență*.

3. Legalitatea și temeinicia sentinței de încetare, în termenul și modul prevăzut de art. 401-402 Cod de procedură penală, a fost atacată cu apel de către procuror, care a solicitat casarea acesteia și adoptarea unei hotărâri de condamnare în privința lui Spiridon M., în baza art. 149 alin. (1) Cod penal, la 2 ani închisoare, cu executarea pedepsei în penitenciar de tip deschis pentru femei, cu aplicarea art. 90 alin. (1) și alin. (6) lit. a) și lit. b) Cod penal să fie suspendată condiționat executarea pedepsei cu închisoarea pe un termen de probațiune de 5 ani. Totodată, procurorul a solicitat încasarea de la inculpata Spiridon M. în beneficiul statului a cheltuielilor judiciare în valoare de 3290 lei.

În motivarea apelului, s-a indicat că, instanța de fond corect a calificat acțiunile inculpatei în baza art.149 alin. (1) Cod penal, însă neîntemeiat a încetat procesul penal pe motivul împăcării părților. Consideră că instanța de judecată, care a ținut cont de dreptul reprezentantului legal al părții vătămate minore de a se împăca cu inculpata, avea în primul rând obligația de a ține cont de art. 3 alin. (1) din Convenția ONU cu privire la drepturile copilului, de faptul, că interesul copilului este unul superior indiferent de pricina de judecată, fie una penală, civilă sau administrativă.

În cadrul ședinței de judecată, la examinarea cauzei penale de acuzare a lui Spiridon M. în comiterea infracțiunii prevăzute de art. 149 alin. (1) Cod penal, ultima nu a fost întrebată dacă își recunoaște sau nu vina în comiterea infracțiunii incriminate. Mai mult ca atât, în ședința preliminară de judecată la înaintarea cererii de încetare a procesului penal pe motivul împăcării părților, acuzatorul de stat și-a expus numai opinia în ceea ce privește că nu sunt obiecții la posibilitatea anexării prezentelor cereri la materialele cauzei penale, fără a se expune asupra posibilității admiterii acestora și încetării procesului penal pe motivul împăcării părților.

Apelantul a mai menționat că încetarea procesului penal în legătură cu împăcarea părților în cazul infracțiunii prevăzute de art. 149 alin. (1) Cod penal, va avea un efect negativ atât asupra inculpatei, cât și asupra altor persoane, cultivându-le sentimentul de sine încredere, că poți cu ușurință să eviți răspunderea penală pentru lipsirea din imprudență de viață a unui copil și tot așa cu ușurință să eviți răspunderea penală pentru cele săvârșite.

4. Prin decizia Colegiului Penal al Curții de Apel Bălți din 31 octombrie 2018, apelul procurorului a fost respins, ca nefondat, cu menținerea sentinței fără modificări.

5. În partea descriptivă a deciziei, instanța de apel a menționat că, prima instanță corect a încetat procesul penal privind-o pe Spiridon M., învinuită de săvârșirea infracțiunii prevăzute de art. 149 alin. (1) Cod penal, în legătură cu împăcarea părților.

În acest sens, instanța a consemnat că, potrivit art. 109 alin. (1), (2) și (4) Cod penal, împăcarea este actul de înlăturare a răspunderii penale pentru o infracțiune ușoară sau mai puțin gravă, iar în cazul minorilor, și pentru o infracțiune gravă, infracțiuni prevăzute la capitolele II-VI din Partea specială, precum și în cazurile prevăzute de procedura penală, dacă persoana nu are antecedente penale pentru infracțiuni similare comise cu intenție sau dacă în privința sa nu s-a mai dispus încetarea procesului penal, ca rezultat al împăcării, pentru infracțiuni similare comise cu intenție în ultimii cinci ani.

Împăcarea este personală și produce efecte juridice din momentul pornirii urmăririi penale și până la retragerea completului de judecată pentru deliberare.

În cazul nostru, sancțiunea art. 149 alin. (1) Cod penal, prevede ca pedeapsă principală închisoare de până la 3 ani, care potrivit art. 16 Cod penal face parte din categoria celor mai puțin grave și cade sub incidența art. 109 alin. (1) Cod penal.

Totodată, instanța de apel a apreciat că sunt irelevante argumentele apelantului, precum că împăcarea inculpatei cu succesorul victimei în cazul infracțiunii de lipsire de viață din imprudență nu se aplică, întrucât potrivit art. 81 alin. (4) din Codul de procedură penală succesorul părții vătămate participă la procesul penal în locul părții vătămate și în atare condiții beneficiază de toate drepturile garantate părții vătămate prin art. 60 Cod de procedură penală, inclusiv și dreptul de a se împăca cu bănuitul, învinuitul, inculpatul în cazurile prevăzute de lege, drept consfințit în pct. 13 al respectivei norme procedurale.

De asemenea, argumentele invocate de procuror în cererea de apel, precum că instanța nejustificat a respins cerințele înaintate de partea acuzării privind încasarea sumei de 3290 lei pentru efectuarea expertizei în calitate de cheltuieli judiciare sunt nefondate. Instanța de fond absolut corect și legal a statuat, că expertiza medico-legală este probă care de rând cu celelalte probe acumulate pe parcursul urmăririi penale de către partea acuzării au menirea de a demonstra în instanță vinovăția inculpatei în comiterea faptei prejudiciabile imputate acesteia.

Astfel, este obligația acuzării în calitate de autoritate a statului de a acumula probele necesare ce demonstrează vinovăția și identifică persoana vinovată în comiterea unei infracțiuni. În acest temei absolut legal instanța de fond a statuat obligația pozitivă a statului de a colecta probe necesare în vederea constatării faptei penale, identificării făptuitorului și implicit asumarea cheltuielilor aferente procesului din contul statului - în cazul dat a cheltuielilor pentru efectuarea expertizei medico-legale.

În speță, autorul apelului a făcut o interpretare extensivă a dispozițiilor conținute în art. 227 Cod de procedură penală.

6. Nefiind de acord cu soluția pronunțată de instanța de apel, procurorul declară recurs ordinar, prin care solicită casarea acesteia, cu remiterea cauzei la rejudecare, din motivele arătate în cererea de recurs.

În esență, recurentul invocă critici similare celor deja expuse în cererea de apel, reiterând despre faptul că soluția de încetare a procesului penal pe motivul împăcării părților este contrară legii, întrucât potrivit art. 109 Cod penal împăcarea este personală, înlăturând răspunderea penală numai de acel inculpat cu care nemijlocit partea vătămată a încheiat acest act.

Atât în Codul penal, cât și în cel de procedură penală nu se conțin careva dispoziții ce i-ar conferi succesorului victimei dreptul de a se împăca cu inculpatul, ceea ce presupune că legiuitorul nu a prevăzut o atare posibilitate.

În opinia recurentului, instanțele de fond, judecând această cauză, nu au ținut seama de art. 3 alin. (1) din Convenția ONU cu privire la drepturile copilului, potrivit căreia interesul copilului este unul superior indiferent de pricina de judecată, fie una penală, civilă sau administrativă.

În cadrul ședinței de judecată din prima instanță, inculpata nu a fost întrebată dacă își recunoaște sau nu vina de comiterea infracțiunii incriminate. Mai mult ca atât, în ședința preliminară la înaintarea cererii de încetare a procesului penal pe motivul împăcării părților, acuzatorul de stat și-a expus numai opinia în ceea ce privește că nu sunt obiecții la posibilitatea anexării prezentelor cereri la materialele cauzei penale, fără a se expune asupra posibilității admiterii acestora și încetării procesului penal pe motivul împăcării părților.

În drept, procurorul își întemeiază cererea de recurs pe dispoziția art. 427 alin. (1) pct. 6) Cod de procedură penală.

7. Examinând admisibilitatea în principiu a recursului ordinar declarat de procuror, în baza materialelor din dosar și raportat la criticele recurentului, Colegiul Penal conchide asupra inadmisibilității acestuia, pentru considerentele ce urmează.

Raționamentele instanței privind inadmisibilitatea recursului declarat, se întemeiază, *în drept*, pe dispoziția art. 432 alin. (2) pct. 4) Cod de procedură penală, potrivit căreia instanța examinând admisibilitatea în principiu a recursului declarat împotriva hotărârii instanței de apel, fără citarea părților, în camera de consiliu, este în drept să decidă asupra inadmisibilității acestuia în cazul în care constată că este vădit neîntemeiat.

Prin urmare, recursul este considerat ca fiind vădit neîntemeiat, atunci când titularul acestuia invocă în cerere temeuri care nu sunt subsecvente circumstanțelor cauzei, sau când nu este argumentată suficient esența pretensei încălcări admise de instanțele ierarhic inferioare, sau încălcările la care se face referire nu au fost admise de instanța de apel.

La caz, potrivit cererii de recurs declarate de procuror, Colegiul constată că acesta pledează pentru casarea integrală a deciziei adoptate de instanța de apel, din motiv că s-ar fi admis erorile de drept prevăzute de art. 427 alin. (1) pct. 6) Cod de procedură penală, în particular se invocă că Curtea de Apel nu s-a pronunțat asupra tuturor motivelor invocate de apelant în cererea de apel. Totodată, procurorul nu specifică asupra căror anume motive din cererea sa, instanța a eșuat să se pronunțe prin careva argumente. De altfel, analizând textual cererea de recurs, se conchide că unica critică plauzibilă a recurentului se referă la faptul că instanțele de fond nu erau în drept să aplice prevederile art. 109 Cod penal și să dispună încetarea procesului penal în privința lui Spiridon M., din motivul

împăcării acesteia cu succesorul victimei, întrucât în opinia procurorului, din economia acestei norme, împăcarea trebuie interpretată ca un act personal, care înlătură răspunderea penală numai a celui inculpat cu care nemijlocit partea vătămată a încheiat acest act.

Verificând actele cauzei, în raport cu criticele punctate supra, Colegiul Penal ajunge la concluzia că acestea sunt vădit nefondate și nu se subscriu cazurilor de casare stipulate în art. 427 alin. (1) pct. 6) Cod de procedură penală.

Mai întâi, instanța de recurs specifică că, hotărârea atacată cuprinde motivele pe care se întemeiază soluția, întrucât instanța de apel și-a motivat decizia în conformitate cu prevederile art. 417 alin. (1) pct. 8) Cod de procedură penală și aceasta cuprinde temeiurile de fapt și de drept ce au dus la adoptarea dispozitivului deciziei expus în pct. 4 din prezenta hotărâre. Or, potrivit cererii de apel declarate de aceiași parte procesuală – de procuror, se constată că acesta la etapa precedentă de judecare a cauzei a invocat două critici esențiale: dezacordul cu aplicarea art. 109 Cod penal și cu neîncasarea din contul inculpatei în beneficiul statului a cheltuielilor judiciare.

Respectiv, având a se pronunța asupra temeiniciei acestor critici, în partea descriptivă a deciziei, instanța de apel a consemnat că: *„Sunt irelevante argumentele apelantului, că împăcarea inculpatei cu succesorul victimei în cazul infracțiunii prevăzute de art. 149 Cod penal nu se aplică, or potrivit art. 81 alin. (4) Cod de procedură penală succesorul părții vătămate participă la procesul penal în locul părții vătămate și în atare condiții beneficiază de toate drepturile garantate părții vătămate în art. 60 Cod de procedură penală, inclusiv și dreptul de a se împăca cu bănuitul, învinuitul, inculpatul în cazurile prevăzute de lege, drept consfințit în pct. 13 al respectivei norme procedurale.*

Argumentele invocate de procuror în cererea de apel, precum că instanța nejustificat a respins cerințele înaintate de partea acuzării privind încasarea sumei de 3290 lei pentru efectuarea expertizei în calitate de cheltuieli judiciare sunt nefondate. Instanța de fond absolut corect și legal a statuat, că expertiza medico-legală este probă care de rând cu celelalte probe acumulate pe parcursul urmăririi penale de către partea acuzării au menirea de a demonstra în instanță vinovăția inculpatei în comiterea faptei prejudiciabile imputate acesteia.

Astfel, este obligația acuzării în calitate de autoritate a statului de a acumula probele necesare ce demonstrează vinovăția și identifică persoana vinovată în comiterea unei infracțiuni. În acest temei absolut legal instanța de fond a statuat obligația pozitivă a statului de a colecta probe necesare în vederea constatării faptei penale, identificării făptuitorului și implicit asumarea cheltuielilor aferente procesului din contul statului - în cazul dat a cheltuielilor pentru efectuarea expertizei medico-legale.

În speță, autorul apelului a făcut o interpretare extensivă a dispozițiilor conținute în art. 227 Cod de procedură penală ...”

Față de lucrul judecat de către instanța de apel, Colegiul ține să menționeze că, în jurisprudența constantă a Curții Europene pentru Drepturile Omului, cu fiecare ocazie posibilă se reamintește că echitatea unei proceduri se apreciază în raport cu ansamblul acesteia, iar o hotărâre motivată, în sensul legislației naționale pertinente, precum și a

jurisprudenței CtEDO, trebuie să conțină motivele de fapt și de drept care au format convingerea instanței la adoptarea soluției, precum și cele pentru care s-au înlăturat cererile părților în raport cu actele cauzei.

Totodată, se mai precizează că, deși art. 6 § 1 obligă instanțele de a prezenta motive în susținerea hotărârilor sale, norma nu poate fi înțeleasă întru a obliga să fie adus un răspuns detaliat pentru fiecare argument (*a se vedea Van de Hurk vs the Netherlands, 19 April 1994, §§ 59 și 61, Series A no. 288, și Burg and Others vs France (dec.), ECHR 2003-II*), extinderea obligației de a motiva poate depinde în special de natura deciziei și urmează a fi apreciată în lumina circumstanțelor fiecărei spețe în parte (*a se vedea Ruiz Torija vs Spain and Hiro Balani vs Spain, hotărârea din 9 decembrie 1994, § 29 și § 27, respectiv, Series A nos. 303-A și 303-B, și Helle vs Finland, hotărârea din 19 decembrie 1997, Reports 1997-VIII, §55*). Tot în opinia Curții, în cazul în care instanța supremă refuză să admită o cauză din motivul că nu sunt întrunite temeiurile legale pentru această cauză, o motivare foarte succintă poate satisface cerințele art. 6 din Convenție. (*a se vedea în acest sens cauza Bachowski vs Polonia, hotărârea din 02.11.2010*).

Din contextul deciziei instanței de apel, Colegiul constată că instanța a dezbătut argumentat criticele apelantului-procuror ce vizau aplicabilitatea institutului împăcării și chestiunea încasării cheltuielilor de judecată de la inculpată, adică decizia cuprinde temeiurile de respingere a solicitărilor avansate de partea acuzării.

Pe de altă parte, cu privire la cele punctate de procuror în cererea de recurs referitor la art. 109 din Codul penal, Colegiul susține *ad integrum* soluția instanțelor de fond în partea încetării procesului penal în privința lui Spiridon M., în legătură cu împăcarea acesteia cu succesorul părții vătămate și în subsidiar la cele expuse de instanța de apel în acest sens, mai relevă următoarele.

Din actele dosarului se constată că, prima instanță a dispus încetarea procesului penal în privința lui Spiridon M. în baza art. 149 alin. (1) Cod penal, în temeiul art. 109 Cod penal, în legătură cu împăcarea părților. La baza acestei soluții a stat manifestul expres al părților despre încheierea tranzacției de împăcare și renunțarea succesurului părții vătămate la orice pretenții față de inculpată. (f.d. 141)

Legiuitorul a reglementat în Codul penal cauzele care înlătură răspunderea penală pentru anumite infracțiuni, de regulă cu un grad redus de pericol social. Instituția împăcării este reglementată prin dispozițiile art. 109 din Codul penal și constituie una din cauzele care înlătură răspunderea penală. Prin faptul că înlătură răspunderea penală, împăcarea părților determină statul să renunțe la dreptul său suveran de a condamna public, în numele legii, faptele infracționale și persoanele care le-au săvârșit, în favoarea compromisului părților, reparării prejudiciului cauzat și a principiului economiei procesuale.

Din conținutul art. 109 din Codul penal rezultă că împăcarea părților poate fi încheiată doar în cazul îndeplinirii cumulative a anumitor condiții. Una dintre condițiile încheierii împăcării penale este ca legea să prevadă în mod expres posibilitatea împăcării pentru fapta săvârșită. În acest sens, ținând cont de gravitatea infracțiunii, art. 109 alin. (1) și alin. (4) din Codul penal permite împăcarea părților pentru o infracțiune ușoară sau

mai puțin gravă, iar în cazul minorilor și pentru o infracțiune gravă. Totodată, în funcție de clasificarea infracțiunilor, împăcarea este permisă doar pentru infracțiunile prevăzute la capitolele II–VI din Partea specială și este interzisă persoanelor care au săvârșit asupra minorilor infracțiuni prevăzute la art. 171-175¹, 201, 206, 208, 208¹ și 208² din Codul penal.

De asemenea, se menționează că împăcarea este bilaterală, deoarece este realizată între bănuit, învinuit, inculpat și partea vătămată. Totodată, ea trebuie exprimată în mod personal, prin urmare împăcarea operează doar *in personam*, înlăturând răspunderea penală numai față de acel bănuit, învinuit, inculpat cu care partea vătămată s-a împăcat.

O situație distinctă se întrevăde în cazurile când partea vătămată a decedat, iar interesele acesteia în cadrul procesului penal le reprezintă fie succesorul acesteia, fie reprezentantul părții. Potrivit art. 80 alin. (2) pct. 2 Cod de procedură penală, reprezentantul victimei, părții vătămate are dreptul în numele persoanei reprezentate, în modul prevăzut de lege, să încheie tranzacții de împăcare cu bănuitul, învinuitul, inculpatul. Subsecvent, rezultând din prevederile art. 81 alin. (4) Cod de procedură penală, succesorul părții vătămate participă la procesul penal în locul părții vătămate și în atare condiții beneficiază de toate drepturile garantate părții vătămate prin art. 60 Cod de procedură penală, inclusiv și dreptul de a se împăca cu bănuitul, învinuitul, inculpatul în cazurile prevăzute de lege, drept consfințit în pct. 13 al respectivei norme procedurale.

Alte condiții de formă ale împăcării stabilesc că aceasta nu trebuie dedusă din anumite situații sau împrejurări, presupunând un acord explicit și clar prin care părțile consimt în mod liber asupra soluționării conflictului penal.

La fel, împăcarea nu poate fi valabilă decât dacă este: 1) totală, deoarece vizează atât latura penală, cât și civilă a cauzei; 2) definitivă, deoarece atrage imposibilitatea procesuală de a relua conflictul; 3) necondiționată, conflictul dintre părți încetând fără a impune îndeplinirea anumitor condiții.

Colegiul, abordând chestiunea ridicată de procuror despre faptul că institutul împăcării reglementat de art. 109 Cod penal nu este pasibil aplicării în această speță, chiar dacă a existat manifestul expres al părților despre încheierea tranzacției, consideră important de a remarca că, recent, Plenul Colegiului penal al Curții Supreme de Justiție s-a expus exact asupra celor disputate în prezenta cauză.

Potrivit dispozitivului deciziei nr. 4-1ril-3/2019, se relevă că Plenul a admis recursul în interesul legii declarat de Procurorul General și a constatat că problema de drept care formează obiectul judecății a fost soluționată diferit de către instanțele judecătorești, respectiv în vederea interpretării și aplicării unitare a legii penale și de procedură penală, s-a stabilit că, în cazul decesului victimei drept urmare a acțiunilor infracționale incriminate inculpatului, procesul penal încetează în baza art. 109 Cod penal, în rezultatul împăcării succesorului părții vătămate cu inculpatul.

Așadar, criticele procurorului din prezenta cauză au constituit obiect de discuție în procedura recursului în interesul legii, care în baza art. 465¹ alin. (1) Cod de procedură penală, este calea extraordinară de atac prin care se asigură interpretarea și aplicarea unitară a legii penale și de procedură penală pe întreg teritoriul țării, iar chestiunea

aplicabilității institutului împăcării între inculpat și succesorul părții vătămate a fost soluționată definitiv. Indubitabil fiind statuat că, prevederile art. 109 din Codul penal sunt aplicabile speței noastre, fiind întrunite cumulativ toate condițiile încheierii tranzacției de împăcare între Spiridon M. și Clim Gh.

Pe cale de consecință, instanța de recurs conchide asupra faptului că instanțele de fond corect au dispus încetarea procesului penal în privința lui Spiridon M. învinuită de comiterea infracțiunii prevăzute de art. 149 alin. (1) Cod penal, aplicând corect dispozițiile legii materiale și procesual-penale în vigoare la momentul instrumentării cauzei.

8. În temeiul art. 432 alin. (1) – (2) pct. 4) Cod de procedură penală, Colegiul Penal

D E C I D E :

Inadmisibilitatea recursului ordinar declarat de procurorul în procuratura de circumscripție Bălți, Gavdiuc Valentina, împotriva deciziei Colegiului Penal al Curții de Apel Bălți din 31 octombrie 2018, în cauza penală privind-o pe Spiridon Maria XXXXX, ca fiind vădit neîntemeiat.

Decizia este irevocabilă, pronunțată integral la 20 martie 2019.

Președinte

Diaconu Iurie

Judecător

Catan Liliana

Judecător

Guzun Ion